

DAVID RUDD
**READING THE CHILD IN CHILDREN'S
LITERATURE**

An Heretical Approach

Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave MacMillan, 2013.
238 s.

Brittiske David Rudd hör till barnlitteraturforskningens nytänkare. I *Reading the Child in Children's Literature* bygger han vidare på sitt teoretiserande kring barnboken. De som läst Rudds böcker och artiklar tidigare förvånas knappast av bokens glatt provocerande undertitel: "an heretical approach", som visar att Rudd vill bidra till diskussionen med en "kättersk" infallsvinkel. Samma "tänk om det var så här i stället"-utgångspunkt finns i hela hans produktion, inklusive den banbrytande studien av Enid Blyton, i vilken han uppgraderar ett stort och betydelsefullt författarskap som litteraturkritiken hittills haft svårt att hantera.

Även i den nya boken, som vilar på tidigare artiklar och studier, vill Rudd skaka om det rådande tänkandet kring barnlitteratur rejält. Han menar, som jag ser det, att den ideologiska kritik som växt sig stark inom fältet sedan 1980-talet har varit mycket viktig men gått för långt och resulterat i allt fler mekaniska läsningar som enögt avkodar ideologier i barnlitterära texter. Rudd efterlyser fler energiska och kreativa läsningar som beaktar såväl kulturell och historisk kontext som läsarrespons och läsglädje. Framför allt vill han bryta ner rådande (van)föreställningar om att för barnlitteraturen viktiga kategorier som barn/vuxna, oskuldskraft/erfarenhet och realism/fantasy skulle vara binära motsatspar. I avsikt att luckra upp sådana låsta tankestrukturer går han modigt i närkamp med tongivande barnlitteraturteoretiker och förordar en öppnare litteratursyn som stöder sig på bland annat Bakhtins tankar om dialogicitet och, framför allt, på Lacans psykoanalytiska teorier.

Bokens fyra sektioner är de facto uppbyggda kring Lacans tre stadier: det imaginära, det symboliska och det reala. I den första delen skärskådar Rudd Jacqueline Roses inflytelserika tes om barnlitteraturens omöjlighet och brukar Bakhtinska begrepp som dialogicitet

och heteroglossia för att påvisa att maktförhållandet inom barnlitteraturen inte är så enkelriktat som Rose påstår. I lacansk anda understryker Rudd också att alla människor, inklusive barn, är varelser skapade av språk, vilket gör att även barn deltar aktivt i förhandlandet av mening vid läsning. Dessutom önskar Rudd att flera ifrågasatte förgivettagna påståenden om barnlitteraturhistorien och istället gick direkt till texterna och undersökte dem noggrannare. Detta eftersom romantikens syn på barn fortfarande har ett järngrepp om vårt tänkande och hindrar oss från att se barn som aktiva subjekt och medskapare av mening vid läsning. Som slutkläm på bokens första del använder han sig av J. M. Barries *Peter Pan* för att förklara några grundläggande lacanska begrepp.

I bokens andra del fortsätter Rudd argumentera mot den växande mängd av barnlitteraturkritik som svartvitt dömer ut texter som antingen ideologiskt progressiva eller reaktionära. Han polemiserar mot förenklade påståenden som att barn skulle koloniserats av barnböcker vars ideologi per automatik skulle klistra av sig på de unga, försvarslösa läsarna. I stället vill han visa att barnlitteraturen är full av motstånd och subversivitet. Det gör han genom att presentera analyser av A. A. Milnes *Winnie-the-Pooh*-böcker och Louis Sachars *Holes* som motbevisar aktuella läsningar av den förra som imperialistisk och av den senare som köns- och rasdiskriminerande. Rudd fortsätter frejdigt med att ifrågasätta Perry Nodelmans försök att ringa in hela det barnlitterära fältet som en homogen genre där ett slags vuxen skuggtext alltid lurar under ytan. Återigen beväpnad med dialogicitets-begreppet påpekar Rudd att *alla* texter har potential att kasta alla typer av skuggor och vara öppna för oändliga mängder omläsningar i allt från ekokritikens till queer-kritikens anda. Huvudpoängen är att Nodelmans tankar om barnlitteratur passiverar och döljer barnläsaren. Samtidigt får den fortfarande rådande kungstanken om att barn antas läsa för identifikation sig en välförtjänt känga.

Del tre av boken upptas till största delen av polemik mot Jack Zipes samt en djupdiskussion av Freuds begrepp "the uncanny" som utmynnar i en lacansk läsning av Lewis Carrolls *Alice*-böcker där det freudianska begreppet revideras. Alice används återkommande som en nyckelfigur i Rudds teoribygge då han läser henne som en varelse som överskrider gränserna för det symboliska, reala och imaginära. Ett av de i mitt tycke intressantaste avsnitten i boken är del fyra där Rudd ifrågasätter vår inställning till fantasy och realism. Här får Maria Nikolajeva agera sparringpartner då Rudd föreslår att vi borde tänka helt om visavi den rådande tendensen att se realismen som all litteraturs ursprung snarare än det moderna fenomen den är. Innan

realismens inträde i litteraturen fanns det fantastiska överallt i myter, legender, episka berättelser och sagor. Men i och med Upplysningen kom fantasyn att marginaliseras och ställas i ett motsatsförhållande till realism. Istället för att se fantasy som ett slags avvikelse vore det därför mer logiskt, föreslår han, att se realismen som det avvikande. Rudd fortsätter polemisera mot tunga fantasy-teoretiker som Rosemary Jackson och Tzvetan Todorov för att åter en gång landa hos Lacan som hjälper honom visa hur fantasy och realism i grunden är mer sammantvinnade än vi valt att se. Detta ställningstagande åtföljs av redogörelser kring Möbius band och vissa komplexa lacanska begrepp som utmynnar i läsningar av klassiska bilderböcker som Anthony Brownes *Zoo* och Maurice Sendaks *Where the Wild Things Are*. I bokens avslutande kapitel knyter Rudd ihop säcken genom att läsa A. S. Byatts mäktiga roman *The Children's Book* som ett tidsdokument och som stöd för hans tes att "children's literature can never be pure, but neither can it be impossible: it is always a hybrid, negotiated space."

Rudds läsningar är tveklöst energiska och kreativa, men förmår inte alltid tydligt öppna upp texterna på nya sätt då hans teoretiserande ibland äger rum på ett så abstrakt plan att det är svårt att följa hans tankegångar. Rudds sätt att skriva har också sina utmaningar. Hans språk är fyllt av ordlekar och inflikade stickreplikor i ett otal av parenteser. I de bästa stunder talar författaren exalterat och fokuserat direkt till läsaren, men däremellan är det svårare att se den röda tråden. Viljan att bli förstådd finns dock alltid där, kronad av en ordlista i slutet över svåra teoretiska begrepp. Rudd rör sig kunnigt och ledigt bland de teoretiker han polemiserar emot. Men det bör påpekas att dessa uteslutande ingår i en anglo-saxisk tradition som läsaren helst bör känna till för att argumentationen ska bli meningsfull.

I sin uppriktiga strävan att ifrågasätta förenklade och etablerade antaganden samt bjuda in till kritiskt samtal är Rudds bok synnerligen viktig. Det jag tar med mig (och det är en hel del) är framför allt grundtanken om att barnlitterära texter har samma förutsättningar att vara rika och mångbottnade som all annan litteratur: "A writer's meaning is always subject to appropriation, to the parasitic action of the textual vampire, the fanpire: the reader who suckles on this 'neither living nor dead' matter, appropriating it for her or his own use whilst also being used by it, being its carrier." Tack och lov för att också det barnlitterära fältet har en så påläst och hängiven kättare!

Maria Lassén-Seger
Fil dr, ledande informationsspecialist
vid Åbo Akademi bibliotek
Åbo Akademi